

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE ARHEOLOGIE „VASILE PÂRVAN”

**MATERIALE
ȘI
CERCETĂRI
ARHEOLOGICE**

**SERIE NOUĂ
IX**

2013

EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE
BUCUREȘTI, 2013

Colegiul de redacție

PROF. DR. ALEXANDRU BARNEA (Universitatea București), **DR. SANDA BALESCU** (Université des Sciences et Technologies de Lille, Laboratoire de Préhistoire et Quaternaire, CNRS), **PROF. DR. CLIVE BONSALL** (University of Edinburgh), **PROF. DR. NIKOLAUS BOROFFKA** (Deutsches Archäologisches Institut – Eurasien Abteilung, Berlin, Germany), **DR. GH. I. CANTACUZINO** (Institutul de „Arheologie Vasile Pârvan” București), **DR. UWE FIEDLER** (Berlin), **DR. RADU HARHOIU** (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București), **DR. ANNIE RENOUX** (Université du Maine, Le Mans), **PROF. DR. ERIK TRINKAUS** (Department of Anthropology, Washington University), **PROF. DR. ALAIN TUFFREAU** (Université des Sciences et Technologies de Lille, Laboratoire de Préhistoire et Quaternaire), **ACAD. ALEXANDRU VULPE** (Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” București).

Comitetul de redacție

ROXANA DOBRESCU – redactor-șef

ADRIAN IONIȚĂ – redactor-șef adjunct

IRINA ACHIM, ADINA BORONEANȚ, ADRIAN DOBOȘ, LIANA OȚA, ADRIANA PANAITE, DANIEL SPÂNU, VLAD VINTILĂ ZIRRA – membri

LILIANA ZAHARIA – secretar de redacție

Redactor Editura Academiei Române: **ADRIAN MIRCEA DOBRE**

Tehnoredactor Editura Academiei Române: **DOINA STOIA**

Revista se poate procura contracost la sediul EDITURII ACADEMIEI ROMÂNE, Calea 13 Septembrie nr. 13, sector 5, 050711, București, România; tel. 4021-318 8146, 4021-318 8106, Fax 4021-318 2444, e-mail: edacad@ear.ro.

ORION PRESS IMPEX 2000 S.R.L., P.O. Box 77-19, sector 3, București, România, Tel./Fax: 4021-610 6765, 4021-210 6787, Tel.: 0311 044 668, e-mail: office@orionpress.ro.

S.C. MANPRES DISTRIBUTION S.R.L., Piața Presei Libere, nr. 1, Corp B, Etaj 3, Cam. 301–302, sector 1, București, România, tel./fax: (4021) 314 6339, e-mail: abonamente@manpres.ro, office@manpres.ro, www.romanianjournals.com.

DEREX COM S.R.L., e-mail: derex_com@yahoo.com

Orice corespondență se va trimite Colegiului de redacție pe adresa: str. Henri Coandă 11, 010667 București, tel./fax 4021 212 88 62. și redactie_iab@yahoo.com

Normele de redactare a manuscriselor și lista abrevierilor folosite în revistă sunt în general aceleași ca în celelalte publicații ale Institutului de Arheologie. În măsura în care vom elabora alte norme, ne obligăm să le publicăm în numărul următor.

© 2013, EDITURA ACADEMIEI ROMÂNE

SUMAR

ALAIN TUFFREAU, ROXANA DOBRESU, SANDA BALESCU, MĂDĂLIN CORNEL VĂLEANU, Boinești (département de Satu-Mare), Moustérien, Aurignacien et processus taphonomiques	7
ALEXANDRU CIORNEI, Petrografia silicolitelor din siturile Paleoliticului superior de pe Valea Dunării. Caracteristici și proveniență	41
MIHAI GLIGOR, MARIANA ROȘU, CĂLIN ȘUTEU, New Evidence on Burial Practices in Petrești Culture	67
CAMELIA-MIRELA VINTILĂ, CARMEN PAVEL, MARIAN NEAGU, Noi aspecte ale plasticii antropomorfe descoperite la Dunărea de Jos.....	83
ALIN FRÎNCULEASA, BIANCA PREDA, OCTAV NEGREA, ANDREI DORIAN SOFICARU, Cercetări arheologice în cimitirul din epoca bronzului târziu de la Câmpina (jud. Prahova) – campaniile 2011 și 2012	97
DANIEL SPÂNU, Fibule „de tip hibrid”?	145
MIRCEA DABÎCA, Noi cercetări arheologice în partea de sud a cetății Histria. Campaniile 2003–2009	157
ALEXANDRU BĂDESCU – Amfore orientale de tip Kapitän II descoperite la <i>Histria</i> în Sectorul <i>Basilica extra muros</i>	189
ANNAMARIA DIANA, MIHAI MEȘTER, Meeting an Early Medieval Community: A Preliminary Analysis of the Human Skeletal Remains from the Jucu Cemetery (Cluj-Napoca, Romania)	3; ;
BOGDAN CIUPERCĂ, ANDREI MĂGUREANU, EUGEN PAVELEȚ, DORIN SÂRBU, Cercetări arheologice în Curtea Domnească de la Târgșoru Vechi	219
RADU-ALEXANDRU DRAGOMAN, MIHAI FLOREA, Preambul la o cercetare arheologică a fostei colonii de muncă forțată din perioada comunistă de la Poarta Albă, România.....	231

RECENZII

Laurent Carozza, Cătălin Bem, Cristian Micu (eds.), <i>Société et environnement dans la zone du Bas Danube durant le 5ème millénaire avant notre ère</i> , Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2011, 413 p. (Cristian Eduard Ștefan)	243
Abrevieri	245

SOMMAIRE

ALAIN TUFFREAU, ROXANA DOBRESU, SANDA BALESCU, MĂDĂLIN CORNEL VĂLEANU, Boinești (département de Satu-Mare), Moustérien, Aurignacien et processus taphonomiques	7
ALEXANDRU CIORNEI, Petrografia silicolitelor din siturile Paleoliticului superior de pe Valea Dunării. Caracteristici și proveniență.....	41
MIHAI GLIGOR, MARIANA ROȘU, CĂLIN ȘUTEU, New Evidence on Burial Practices in Petrești Culture	67
CAMELIA-MIRELA VINTILĂ, CARMEN PAVEL, MARIAN NEAGU, Several antropomorphic figurines found during the excavations on the Vidra tell	83
ALIN FRÎNCULEASA, BIANCA PREDĂ, OCTAV NEGREA, ANDREI DORIAN SOFICARU, Archaeological research in the Bronze Age cemetery at Câmpina (Prahova county) – campaigns 2011 și 2012.....	97
DANIEL SPÂNU, Fibule „de tip hibrid”?	145
MIRCEA DABÎCA, Les principaux résultats des fouilles menées entre 2003 et 2009 à Histria, dans le périmètre du Secteur sud	157
ALEXANDRU BĂDESCU – Amphoras Kapitân II discovered at Histria, in extra muros Basilica	189
ANNAMARIA DIANA, MIHAI MEȘTER, Meeting an Early Medieval Community: A Preliminary Analysis of the Human Skeletal Remains from the Jucu Cemetery (Cluj-Napoca, Romania)	3; ;
BOGDAN CIUPERCĂ, ANDREI MĂGUREANU, EUGEN PAVELEȚ, DORIN SÂRBU, Archaeological research Cercetări arheologice în Curtea Domnească de la Târgșoru Vechi.....	219
RADU-ALEXANDRU DRAGOMAN, MIHAI FLOREA, Preamble of planned archaeological research in the former forced labor camp from the communist period at Poarta Albă, Romania	231

COMPTE-RENDUS

Laurent Carozza, Cătălin Bem, Cristian Micu (eds.), <i>Société et environnement dans la zone du Bas Danube durant le 5ème millénaire avant notre ère</i> , Editura Universității “Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2011, 413 p. (Cristian Eduard Ștefan)	243
Abréviations	245

Laurent Carozza, Cătălin Bem, Cristian Micu (eds.), *Société et environnement dans la zone du Bas Danube durant le 5ème millénaire avant notre ère*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2011, 413 pagini.

Volumul este structurat în două mari părți, prima cuprinzând cinci capitole, iar cea de-a doua zece capitole, ambele părți precedate de un *Cuvânt Înainte* care îi aparține Silviei Marinescu-Bîlcu și o scurtă *Introducere* redactată de cei trei editori.

Prima parte, cu cele 5 capitole, intitulată *Les recherches Chronos en Dobroudja. Une vue générale*, se dorește o trecere în revistă a rezultatelor cercetării derulate în cadrul proiectului *Chronos – chronologie et interactions humaines au cours de la période énéolithique*, rod al colaborării mai multor muzee și instituții de profil din țară, dintre care se detașează Muzeul Național de Istorie a României și Institutul de Cercetări Eco-Muzeale din Tulcea.

Capitolul 1, redactat de Cătălin Bem, ne furnizează un necesar corpus al așezărilor gumelnițene din Dobrogea, cu adăugarea unor situri de epocă precedentă (Boian-Spanțov), dar și imediat ulterioară (Cernavoda I). Este scris sub forma unui catalog cu fișe-standard, care cuprinde codurile RAN și LMI ale siturilor, coordonatele ST 70 ale unui punct din situl respectiv, o scurtă descriere a situației și bibliografia aferentă. Încercând să transformăm coordonatele Stereo 70 în coordonate WGS84 prin programul TransDatRo 4.01, ne-a fost imposibil cu x-ul și y-ul publicate în acest capitol, dar inversate ne deuceau exact în așezările respective.

Capitolul 2, scris de Constantin Haită, se dorește o schiță geografică și geologică a Dobrogei, în care după o descriere sumară a cadrului geografic și după o discuție necesară asupra evoluției litoralului românesc al Mării Negre de-a lungul Holocenului sunt discutate posibilele surse de materie primă care au stat la baza industriei litice relativ bogate descoperite în majoritatea așezărilor preistorice din Dobrogea.

Capitolul 3, redactat de Constantin Haită și Cătălin Bem, ne oferă date foarte interesante obținute din analiza unor situri pluristratificate din Dobrogea (*tell*-urile de la Lunca, Greci și Ostrov). Carotajele realizate în diverse puncte din aria celor trei așezări au dus la observații interesante cum ar fi: succesiunea și tipurile de locuire din coloana stratigrafică obținută, intensitatea locuirii sau perioada în care a fost fondată așezarea respectivă.

Capitolul 4, realizat de Andrei Asăndulesei, Felix-Adrian Tencariu și Vasile Cotiugă, cuprinde o analiză a metodelor non-invasive din arheologie, în special aplicarea magnetometriei cu cesiu în așezările gumelnițene din Dobrogea. După descrierea metodei și a instrumentelor folosite, sunt prezentate șase studii de caz (Adâncata, Cochirleni, Rasova, Zorile-Cișmea 2, Carcaliu-Vadul Mare și Lunca-Pensiune). În unele dintre cazuri au putut fi identificate structuri interpretate ca fiind de natură arheologică sau delimitări ale așezărilor.

Capitolul 5, redactat de Cătălin Bem, reprezintă o analiză consistentă a locuirii gumelnițene din Dobrogea. Pe parcursul celor 80 de pagini sunt trecute în revistă o serie de aspecte cum ar fi prezența controversată a fazei Boian-Spanțov în

Dobrogea, relația Gumelnița-Cernavoda I, datele radiocarbon obținute pentru siturile gumelnițene, căile de pătrundere în Dobrogea. Așezările sunt grupate după o serie de variabile cum ar fi distribuția, tipologia siturilor, distanța principală, poziția logistică și vizibilitatea. După aceste criterii, au fost stabilite următoarele grupe: Hârșova (6 așezări), Cernavoda (11 așezări), Medgidia (4 așezări), Constanța (6 așezări), Casimcea (15 așezări), Histria (6 așezări), Lunca (3 așezări), Sarichioi (6 așezări), Luncavița (9 așezări), Greci (8 așezări), Kalipetrovo (3 așezări), Lacul Mârleanu-Văleni (6 așezări), Rasova-Șipotele (11 așezări), Curcani (6 așezări) și Lacul Mangalia (8 așezări).

Acest tip de analiză foarte aplicat a determinat elaborarea unor concluzii pertinente, dintre care cea mai importantă ni se pare cea referitoare la strategia de a identifica noi situri după un model predictiv rezultat din analiza menționată mai sus.

A doua parte a volumului ne furnizează 10 studii realizate în cadrul proiectului *Mission archéologique «Delta du Danube – Société et environnement dans le delta du Danube»*, proiect derulat în ultimii ani cu sprijinul Ministerului francez al Afacerilor Externe și Europene.

Capitolul 1, redactat de Laurent Carozza, Cristian Micu și Jean-Michel Carozza, prezintă, în linii mari, problematica și contextul proiectului privind arheologia Deltei Dunării. Prin mai multe tipuri de cercetare s-a dorit atingerea mai multor obiective prin care să înțelegem mai bine evoluția acestui interesant areal de pe teritoriul țării noastre.

Capitolul 2, scris de Jean-Michel Carozza, tratează un subiect foarte interesant, care a fost abordat și în anii precedenți de către alți specialiști: formarea Deltei Dunării. Considerate până acum imposibil de realizat, cercetările arheologice din Delta Dunării coroborate cu reconstrucțiile paleogeografice ne pot da o idee despre viața primilor locuitori ai zonei din epoca preistorică.

Capitolul 3, elaborat de Cristian Micu, Sorin Ailincăi și Aurel Stănică, ne prezintă istoricul cercetărilor din zona Deltei Dunării. Primul proiect pus în practică încă din 1966 de către Muzeul Deltei Dunării din Tulcea viza două probleme majore: geneza deltei și aportul datelor arheologice la o posibilă cronologie și modalitățile de populare prin analiza urmelor de locuire și caracterizarea modului de viață. S-a constatat prezența neîntreruptă a oamenilor în zonă din antichitate până în zilele noastre. Cercetările arheologice întreprinse și în alte obiective (Chilia Veche, Nufăru, Taraschina) au pus în evidență descoperiri din epoci diverse (neolitic, bronz timpuriu, perioada bizantină), dovedind o dată în plus locuirea neîntreruptă a acestor locuri din cele mai vechi timpuri până astăzi.

Capitolul 4, redactat de Laurent Carozza, Cristian Micu, Mihai Florea, Albane Burens, Florian Mihail, Sorin Ailincăi, Adrian Bălășescu, Valentin Radu și Cătălin Mihail, reprezintă o sinteză a observațiilor asupra locuirii eneolitice de la Taraschina. Sunt analizate topografia și limitele așezării,

rezultatele cercetărilor de suprafață și a două sondaje efectuate în sit. Au fost descoperite câteva complexe (gropi) care au livrat o cantitate relativ mare de materiale arheologice și au fost obținute date radiocarbon ce indică faza A1 a culturii Gumelnița.

Capitolul 5, scris de Laurent Carozza, Jean-Michel Carozza, Constantin Haită, François Lévêque, Gicu Opreanu, Valentin Radu și Cătălin Mihail, prezintă rezultatele unor carotaje efectuate în așezarea de la Taraschina-*Mila 23* și în afara acesteia. Sunt prezentate metoda și rezultatele cu ajutorul cărora s-a obținut o istorie a zonei din punct de vedere geomorfologic și arheologic. Numeroasele date radiocarbon nuanțează analiza și ne indică faza A1 a culturii Gumelnița.

Capitolul 6, elaborat de Laurent Carozza, Cristian Micu, Albane Burens, Sorin Ailincăi, Florian Mihail și Cătălin Mihail, ne prezintă rezultatele cercetărilor arheologice propriu-zise din așezarea de la Taraschina. Prin metoda unităților stratigrafice, sunt puse în evidență o serie de structuri de locuire, este analizat materialul arheologic recoltat, fiind analizată în detaliu descoperirea unei figurine de os, în context asigurat – „silozul” Si 1134. Merită subliniată aici calitatea deosebită a săpăturilor arheologice și a metodei de înregistrare, care fac din Taraschina un model pentru cercetările arheologice din România, care deseori cad pradă superficialității sau ideii complet greșite că cercetările arheologice se pot face oricum (fără studii interdisciplinare, cu fonduri meschine etc.).

Capitolul 7, autor Constantin Haită, prezintă primele rezultate ale unui studiu micromorfologic al secvenței superioare de locuire de la Taraschina. Sunt prezentate tipul de eșantionaj, metodologia folosită, o necesară descriere micromorfologică și o scurtă discuție pe tema abordată. Concluziile preliminare duc spre ideea unei locuiri sezoniere sau temporare în secvența superioară de locuire de la Taraschina, fără formarea unor niveluri de soluri antropice, însoțite de episoade de acumulare a unor aluviuni fine.

Capitolul 8, redactat de Robin Furestier și Florian Mihail, se referă la industria litică cioplită de la Taraschina. Sunt analizate 157 de piese litice, clasate pe tipuri; sunt analizate și tipurile de materie primă. Interesantă ni se pare harta de la Fig. 5 care ne indică 10 surse de materie primă cunoscute până acum în Dobrogea. Sunt abordate apoi aspecte ce țin de producția uneltelor de silex, structura utilajului litic, concluziile mergând către aspecte foarte interesante: cel mai spectaculos ni se pare observația conform căreia aceeași piesă a avut trei

utilizări succesive – fragment de lamă à bord abbatu/ gratoar/ pièce esquillée.

Capitolul 9, elaborat de Adrian Bălășescu și Valentin Radu, ne prezintă elemente de paleoeconomie animalieră și de reconstrucție a mediului cu ajutorul datelor de la Taraschina-*Mila 23*. După o introducere și o evaluare a stării de conservare a faunei, ne este prezentată metoda de lucru, apoi se trece la analiza de detaliu a lotului faunistic, pe structuri de locuire. Strategia exploatarea animalelor la Taraschina se făcea pe mai multe paliere: culesul moluștelor, pescuitul și exploatarea mamiferelor, în care un rol important îl jucau animalele domestice (în special caprinele și bovinele, dar și porcul). De asemenea, vânatul avea un rol important în completarea dietei comunităților preistorice de la Taraschina (11 specii sălbatice identificate). O observație foarte interesantă este aceea conform căreia la Taraschina se observă o supraviețuire a unor caracteristici ale paleoeconomiei animaliere din perioada Hamangia, fapt ce diferențiază această așezare de altele contemporane din Dobrogea.

Capitolul 10, redactat de Laurent Carozza, Cristian Micu, Jean-Michel Carozza, Adrian Bălășescu, Constantin Haită, Valentin Radu, Albane Burens, Robin Furestier, Florian Mihail, Sorin Ailincăi și Mihai Florea, critică modelele catastrofice prezentate de diverși autori în legătură cu neoliticul dobrogean, mergând pe o mai mare capacitate de adaptare a comunităților eneolitice din zonă la diversele provocări ale mediului înconjurător. Sunt discutate apoi cronologia formării Deltei Dunării, în care problema re conectării dintre Marea Neagră și Marea Mediterană pune încă probleme de cronologie, precum și poziția extraordinară a tell-ului de la Taraschina, ca martor al schimbărilor de mediu în milenii VI–V BC.

Apărut în condiții grafice excepționale, cu texte de o calitate remarcabilă și ilustrații pe măsură, volumul de față se constituie într-un model de analiză a comunităților neo-eneolitice, valabil nu numai pentru spațiul dobrogean, el fiind aplicabil în orice areal din această perioadă și nu numai. Volumul se constituie totodată și într-o pledoarie a realizării cercetărilor arheologice în cadrul unor proiecte de anvergură, în care latura financiară nu mai poate fi neglijată.

Cristian Eduard Ștefan

Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan” al Academiei Române, București; e.mail: cristarh_1978@yahoo.com